

Daniel Jakimiec

Rozstrzygnięcie referendarza sądowego o kosztach sądowych w postępowaniu upominawczym a pouczenie o skardze

W postępowaniu cywilnym sąd rozpoznaje sprawy w trybie procesowym i nieprocesowym. Jednakże nie wszystkie sprawy, dla których właściwym trybem jest proces, sąd rozpoznaje według tych samych reguł postępowania. Dla wielu spraw ustawodawca przewidział – ze względu na ich swoistość, szczególny charakter, a także konieczność zapewnienia sprawnego ich przebiegu – odrębne reguły postępowania zawarte w przepisach o postępowaniach odrębnych¹. Do postępowań odrębnych należy postępowanie upominawcze.

Postępowanie upominawcze zostało uregulowane w tytule VII dział V rozdział 3 kodeksu postępowania cywilnego. Wszczęcie postępowania upominawczego następuje przez wytoczenie powództwa. W myśl ogólnych zasad wytoczenie powództwa następuje w zasadzie w formie pisemnej, to jest w formie pisma procesowego, wyjątkowo zaś w formie ustnej. W przypadkach określonych w art. 187¹ k.p.c. i 505² k.p.c. pozew powinien być wniesiony na urzędowym formularzu. Pozew powinien czynić zadość warunkom pisma procesowego określonym w art. 126 i nast. k.p.c. oraz warunkom szczególnym przewidzianym dla pozwu treścią przepisów art. 187 k.p.c. i 479¹² § 2 k.p.c. Wymaganiem formal-

---

¹ H. Pietrzkowski, *Metodyka pracy sędziego w sprawach cywilnych*, wyd. 5, Warszawa 2011, s. 648. Szerzej na ten temat M. Piotrowski, *Postępowanie nakazowe i upominawcze*, Monitor Prawniczy 2001, nr 19, s. 970-974.

nym pozwu nie jest wniosek o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym. Postępowanie upominawcze służy pozytywnemu rozstrzygnięciu spraw o roszczenia pieniężne w drodze wydania nakazu zapłaty. Postępowanie upominawcze, w odróżnieniu od postępowania nakazowego, ma charakter obligatoryjny. W każdej bowiem sprawie cywilnej o roszczenie pieniężne, nadającej się do rozpoznania w postępowaniu zwykłym albo odrębnym, sąd wydaje nakaz zapłaty z urzędu bez względu na to, czy pozw zawiera wniosek powoda o wydanie nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym. W tym celu przewodniczący wyznacza posiedzenie niejawne. Jeżeli nakaz zapłaty nie może być wydany z przyczyn określonych w art. 499 k.p.c., sprawa jest kierowana do rozpoznania w zwykłym trybie procesowym albo właściwym dla niej postępowaniu odrębnym. Złożony pozew podlega badaniu przez przewodniczącego co do trybu rozpoznania wniesionej sprawy. Celem tego badania jest ustalenie, w jakim trybie sprawa powinna być rozpoznana, a w szczególności, czy podlega ona rozpoznaniu w postępowaniu upominawczym. W razie stwierdzenia, że sprawa podlega rozpoznaniu w tym postępowaniu, przewodniczący wyznacza posiedzenie niejawne celem wydania nakazu zapłaty. Pozew zostaje wówczas doręczony pozwanemu wraz z nakazem zapłaty. Nakaz zapłaty wydaje na posiedzeniu niejawnym sąd albo referendarz sądowy. Należy zauważyć, że dokonana przez przewodniczącego kwalifikacja sprawy do rozpoznania w postępowaniu upominawczym nie ma charakteru wiążącego dla sądu orzekającego oraz dla referendarza sądowego. Organy te na posiedzeniu niejawnym dokonują ponownej oceny dopuszczalności wydania nakazu zapłaty. W razie stwierdzenia, że nakaz zapłaty nie może być wydany, sędzia sprawozdawca wyda zarządzenie o skierowaniu sprawy do rozpoznania w trybie zwykłym lub właściwym dla niej innym postępowaniu odrębnym, a referendarz sądowy przedstawi akta sprawy przewodniczącemu².

Analizowane zagadnienie wymaga przedstawienia instytucji referendarza sądowego i jego uprawnień w postępowaniu upominawczym. Kwestie te porusza Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniach do wyroku z dnia

---

² A. Marciniak, *Kodeks postępowania cywilnego*, t. II, *Komentarz*, red. K. Piassecki, wyd. 5, Warszawa 2010, s. 669-670.

12 stycznia 2011 r., P 39/10, oraz z dnia 12 maja 2011 r., P 38/08, odwołując się do doktryny prawa oraz orzeczeń SN, to jest uchwały z dnia 8 grudnia 2005 r., III CZP 108/05, i z dnia 19 września 2002 r., II CZP 56/02. Według Trybunału Konstytucyjnego w doktrynie podkreśla się, że pomimo iż część czynności powierzonych referendarzom posiada charakter jurysdykcyjny, to nie stanowią one wymiaru sprawiedliwości *sensu stricto*. Należy je natomiast zakwalifikować jako czynności pomocnicze wymiaru sprawiedliwości. W odniesieniu do podstaw ustrojowych uprawnień referendarzy sądowych wypowiedział się SN w uchwale z 8 grudnia 2005 r., III CZP 108/05. Wskazana uchwała akcentuje, że podstawę ustrojową działalności orzeczniczej referendarzy sądowych stanowi art. 147 § 1 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, zgodnie z którym w sądach rejonowych i okręgowych są zatrudnieni referendarze sądowi do wykonywania określonych w ustawach czynności należących do sądów w zakresie ochrony prawnej. Zdaniem Sądu Najwyższego, powyższa norma w sposób jednoznaczny pozwala na powierzenie referendarzom sądowym wykonywania czynności sądowych tylko w zakresie wskazanym w ustawie. Co więcej, ze względu na ustrojowy charakter należy interpretować je ściśle. Sąd Najwyższy ustalił ponadto, że potwierdzeniem uprawnień referendarza sądowego w kodeksie postępowania cywilnego jest art. 47¹ k.p.c., według którego referendarz sądowy może wykonywać czynności w wypadkach wskazanych w ustawie. Powściągliwość ustawodawcy w przekazywaniu referendarzowi sądowemu uprawnień orzeczniczych wynika z obawy o naruszenie konstytucyjnej zasady sprawowania wymiaru sprawiedliwości wyłącznie przez sądy, o czym stanowi art. 175 Konstytucji oraz z wąsko określonych kompetencji referendarza sądowego. Ustawa zapewnia mu wprawdzie niezależność w zakresie wykonywanych obowiązków w myśl art. 150 § 1 prawa o ustroju sądów powszechnych, która jednak nie jest tożsama z niezawisłością sędziowską, a poza tym w odróżnieniu od sędziego referendarz nie ma zagwarantowanej nieusuwalności ze stanowiska służbowego. W uchwale z dnia 19 września 2002 r., II CZP 56/02, SN wyraził pogląd, zgodnie z którym referendarz sądowy jest organem procesowym, spełniającym funkcje o charakterze orzeczniczym, niezaliczającym się do władzy sądowniczej ani niesprawującym wymiaru sprawiedliwości. Monopol sądów w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości nie oznacza,

że organy spoza władzy sądowniczej w ogóle nie mogą podejmować rozstrzygnięć w niektórych sprawach dotyczących statusu jednostki. Pojęcie wymiaru sprawiedliwości odnosi się bowiem przede wszystkim do rozstrzygania o wiążącym i ostatecznym charakterze. Wydawanie innych rozstrzygnięć nie musi więc *a limine* należeć do wymiaru sprawiedliwości, pod warunkiem jednak, że ostateczne rozstrzygnięcie będzie spoczywało w gestii sądu. Sądowy wymiar sprawiedliwości nie jest równoznaczny ze stwierdzeniem, że wszystkie sprawy i spory dotyczące sytuacji prawnej jednostki muszą być od początku rozstrzygane przez sądy, zawsze jednak sądom musi przysługiwać pozycja nadrzędna, umożliwiająca zweryfikowanie rozstrzygnięcia organu pozasądowego. Tak też kształtuje się pozycja procesowa instytucji referendarza sądowego, która została wprowadzona do polskiej procedury cywilnej ustawą z dnia 21 sierpnia 1997 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, kodeksu postępowania cywilnego, ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz ustawy o prokuraturze, która nadała referendarzowi status urzędnika państwowego o szczególnym charakterze i randze³. Jednakże zakres uprawnień referendarza sądowego różnie kształtuje się w poszczególnych postępowaniach uregulowanych treścią przepisów kodeksu postępowania cywilnego. W postępowaniu upominawczym w odróżnieniu od elektronicznego postępowania upominawczego oraz postępowania z zakresu ksiąg wieczystych brak generalnej normy kompetencyjnej dotyczącej uprawnień referendarza sądowego.

W konwencyjnym postępowaniu upominawczym referendarz sądowy nie jest uprawniony do dokonywania jakichkolwiek innych czynności poza ściśle określonymi przepisami kodeksu postępowania cywilnego regulującymi to postępowanie oraz treścią przepisu art. 353¹ § 2 k.p.c. W szczególności uprawnień takich nie można wyprowadzać przez rozszerzającą wykładnię art. 398²² § 1 k.p.c., przyjmując, że przepis ten dotyczy wszelkich postępowań unormowanych przepisami kodeksu postępowania cywilnego lub ustaw szczególnych, w których występuje referendarz sądowy. Aby art. 398²² § 1 k.p.c. znajdował zastosowanie, musi istnieć przepis uprawniający referendarza sądowego do wydania

---

³ Wyrok TK z dnia 12 stycznia 2011 r., P 39/10, oraz wyrok TK z dnia 12 maja 2011 r., P 38/08, (LexOmega 794949).

określonego orzeczenia czy zarządzenia. W elektronicznym postępowaniu upominawczym takim przepisem jest art. 505³⁰ § 1 k.p.c., zaś w postępowaniu z zakresu ksiąg wieczystych przepis art. 23 u.k.w.h. Według art. 505³⁰ § 1 k.p.c., czynności w elektronicznym postępowaniu upominawczym może wykonywać referendarz sądowy. W myśl natomiast art. 23 u.k.w.h. prowadzenie ksiąg wieczystych należy do właściwości sądów rejonowych. Czynności sądu w zakresie prowadzenia ksiąg wieczystych mogą wykonywać referendarze sądowi. Wymienione przepisy posiadają charakter generalnej normy kompetencyjnej. W konwencjonalnym postępowaniu upominawczym referendarz sądowy odpowiednio do art. 353¹ § 2 k.p.c. i art. 497¹ § 3 k.p.c. może wydawać jedynie nakazy zapłaty i zarządzenia. Wydanie przez referendarza sądowego jako podmiot nieuprawniony w tym postępowaniu wszelkich innych orzeczeń powoduje ich nieważność na podstawie art. 379 pkt. 4 k.p.c., przy czym należy stwierdzić, że uwaga ta nie dotyczy rozstrzygnięcia o kosztach procesu zawartego w nakazie zapłaty, które posiada formę postanowienia. Orzeczenie to bowiem wydawane jest na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. i art. 8 ust. 1 i 2 u.k.s.c.

Z brzmienia art. 497¹ § 3 k.p.c. wynika, że zarządzenia poprzedzające wydanie nakazu zapłaty oraz inne zarządzenia w sprawie rozpoznawanej w postępowaniu upominawczym może wydawać także referendarz sądowy. Mogą one dotyczyć w szczególności:

- wezwania strony do uzupełnienia braków formalnych pism procesowych, w tym braków pism wnoszonych w sposób szczególny, to jest na urzędowym formularzu,
- wezwania strony do uiszczenia należnej opłaty sądowej,
- zarządzenia o zwrocie pisma po bezskutecznym upływie terminu do jego poprawienia, uzupełnienia lub opłacenia,
- wezwania do wykazania umocowania do reprezentowania strony,
- zarządzenia w sprawie zwrotu opłat i zaliczek,

Ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych przyznała referendarzowi sądowemu kompetencje w postępowaniu upominawczym poprzez możliwość wydania nakazów zapłaty⁴. W osta-

---

⁴ A. Arkuszewska, *Referendarz sądowy w postępowaniu cywilnym*, Warszawa 2011, s. 154 i nast. oraz 258-259.

tecznym brzmieniu przepis art. 353¹ § 2 k.p.c. stanowi, że w postępowaniu upominawczym oraz w elektronicznym postępowaniu upominawczym nakaz zapłaty może wydać także referendarz sądowy. W każdej sprawie o zasądzenie świadczenia pieniężnego, czyli świadczenia zapłaty określonej sumy pieniężnej, dopuszczalne jest wydanie nakazu zapłaty. Bez znaczenia jest przy tym wysokość dochodzonego świadczenia oraz tytuł prawny tego świadczenia. Zgodnie z art. 498 § 1 k.p.c. nakaz zapłaty wydaje się, jeżeli powód dochodzi roszczenia pieniężnego, a w innych sprawach, jeżeli przepis szczególny tak stanowi. Jeżeli nie ma podstaw do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, np. z przyczyn określonych w art. 499 k.p.c., sprawa o zasądzenie świadczenia pieniężnego będzie rozpoznawana w zależności od jej charakteru we właściwym dla niej trybie, to jest w postępowaniu zwykłym albo w jednym z innych postępowań odrębnych⁵.

Brak jest szczegółowego uregulowania określającego, co powinien zawierać nakaz zapłaty – z wyjątkiem art. 502 § 1 k.p.c., który zobowiązuje, żeby w nakazie zapłaty nakazać pozwanemu w ciągu 2 tygodni zaspokoić roszczenie powoda w całości wraz z kosztami lub wnieść w tym czasie sprzeciwi. Stąd też należy sięgnąć do art. 325 w zw. z art. 353² k.p.c., który stanowi, że do nakazów zapłaty stosuje się przepisy o wyrokach, jeżeli kodeks nie stanowi inaczej. Treść nakazu powinna zawierać część wstępną (*rubrum*) i formułę sentencji (*tenor*), czyli rozstrzygnięcie o żądaniach stron. Sentencja nakazu powinna zawierać: sygnaturę akt sprawy, datę i miejsce wydania nakazu, oznaczenie sądu i wydziału, w którym wydano nakaz, wymienienie referendarza sądowego (z imienia i nazwiska), datę i miejsce rozpoznania sprawy oraz rodzaj posiedzenia, określenie stron, zwięzłe oznaczenie przedmiotu sprawy oraz rozstrzygnięcie o żądaniach stron. Jedynymi elementami, których nie zawiera nakaz zapłaty, są wizerunek orła w koronie oraz inwokacja do Rzeczypospolitej Polskiej, cechy te są bowiem wymagane tylko dla wyroków. Nakaz zapłaty musi być sporządzony na piśmie, ponieważ referendarz sądowy rozpoznaje sprawę na posiedzeniu niejawnym. Aby nakaz zapłaty istniał, musi poza formą pisemną być:

---

⁵ A. Marciniak, *Kodeks postępowania cywilnego...*, s. 671.

– wydany w prawnie istniejącym postępowaniu odrębnym upominawczym lub elektronicznym postępowaniu upominawczym uregulowanym w dziale V lub VIII, tytule VII „Postępowanie odrębne”

– musi być wydany przez referendarza sądowego, poza tym

– musi wymieniać podmioty postępowania, czyli powoda i pozwanego,

– dokładnie zawierać rozstrzygnięcie, czyli gdy powód dochodzi roszczenia pieniężnego dokładne określenie tego roszczenia,

– nakazanie pozwanemu zaspokojenia roszczenia powoda w całości wraz z kosztami i pouczeniami o możliwości wniesienia sprzeciwu w terminie 2 tygodni,

– ostatnim elementem jest podpisanie nakazu zapłaty. Z momentem podpisania nakazu nabiera on mocy wiążącej. Zasada ta wynika z art. 341 w zw. z art. 353² k.p.c., gdyż nakaz wydany jest na posiedzeniu niejawnym – czyli nie podlega ogłoszeniu, a co za tym idzie – jedynym przepisem, który miałby tu zastosowanie, jest właśnie przepis dotyczący wyroku zaocznego zastrzeżonego.

Głównym celem uprawnienia referendarza sądowego do wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym było odciążenie sędziów od wydawania nakazów zapłaty w tym postępowaniu, gdzie kognicja ogranicza się, jak to ujął prawodawca, jedynie do badania, czy nie zachodzą przeszkody określone w art. 499 k.p.c. Nakaz zapłaty, rozstrzygając sprawę co do istoty, jest orzeczeniem merytorycznym. Nakaz jest decyzją jednostronną i zawsze pozytywnym rozstrzygnięciem co do meritum. Korzystając z tej postaci decyzyjnej, referendarz sądowy nie może oddalić powództwa. Nakaz zapłaty wydawany jest zawsze na posiedzeniu niejawnym. Jest również orzeczeniem kończącym postępowanie w sprawie jako pewną całość. Nakaz zapłaty jest orzeczeniem warunkowym, którego zaskarżenie nie powoduje rozpoznania sprawy przez sąd II instancji. Referendarz sądowy jest również uprawniony w myśl art. 781 § 1¹ k.p.c. do nadawania klauzuli wykonalności prawomocnemu nakazowi zapłaty. Uprawnienia referendarza sądowego nie obejmują czynności w zakresie zbierania materiału procesowego czy czynności wchodzących w zakres opracowania materiału procesowego. Jednak uwzględniając jego uprawnienie do wydania orzeczenia merytorycznego, można przyjąć, że referendarz sądowy kończy w jakiś sposób proces

poprzez wydanie nakazu zapłaty. Przy wydaniu nakazu zapłaty przez referendarza sądowego zakres kierownictwa procesowego jest węższy niż ma to miejsce w przypadku sądu. Jednak pewne elementy takiego kierownictwa występują począwszy od etapu zainicjowania postępowania upominawczego w postaci wydawania wszelkich zarządzeń, kończąc na rozstrzygnięciu sprawy nakazem zapłaty⁶.

Możliwość wydawania nakazów zapłaty w postępowaniu upominawczym przez referendarza sądowego związana jest z tym, że w tym postępowaniu w przypadku wniesienia środka zaskarżenia, tj. sprzeciwu, nakaz traci moc, czyli przestaje istnieć w sensie prawnym. Mając to na uwadze ustawodawca powierzył wydawanie nakazów zapłaty referendarzom, pomimo że referendarz sądowy nie ma statusu sądu, a wydawanie nakazu jest niewątpliwie przejawem wymiaru sprawiedliwości. Z brzmienia art. 47¹ k.p.c. wynika, że co prawda referendarz sądowy może wykonywać czynności w postępowaniu cywilnym w wypadkach wskazanych w ustawie, a w zakresie powierzonych mu czynności ma kompetencje sądu, chyba że ustawa stanowi inaczej, ale stwierdzić należy, że referendarz sądowy nie jest jednak sądem. A. Jakubecki zauważa, że wadliwe jest zatem występujące niekiedy w komparacji orzeczeń wydawanych przez referendarza sądowego sformułowanie: „sąd w składzie – referendarz sądowy X”⁷. Poza tym przedstawione argumenty uzasadniają przekonanie, że także często stosowane w komparacji orzeczeń sformułowanie „sąd w osobie referendarza sądowego X” nie może być uznane za prawidłowe. Za uznaniem za wadliwie sformułowanych w powyższy sposób komparacji orzeczeń przemawia treść art. 47 k.p.c. Wymieniony przepis nie przewiduje składu sądu w osobie referendarza sądowego. Referendarz sądowy wykonuje czynności w sądzie i w zakresie powierzonych czynności ma kompetencje sądu, jednakże nie posiada

---

⁶ A. Arkuszewska, *Referendarz sądowy...*, s. 154 i nast. oraz s. 258-259; na ten temat S. Dałka, *Ochrona sądowa roszczeń majątkowych w postępowaniu nakazowym i upominawczym*, Gdańsk 1977, s. 207 i nast.; J. Nowacki, „Odpowiednie” stosowanie przepisów prawa, PiP 1964, z. 3, s. 367.

⁷ A. Jakubecki, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 353¹ k.p.c. i art. 362¹ k.p.c.*, Warszawa 2011; D. Zawistowski, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz do art. 497¹ k.p.c.*, Warszawa 2010.

statusu sądu. Tymczasem wyżej przedstawione sposoby formułowania komparycji orzeczeń wskazują na sąd jako na organ orzekający, stąd nie mogą być uznane za prawidłowe.

Umiejscowienie przepisu art. 47¹ k.p.c. w dziale II kodeksu postępowania cywilnego zatytułowanym „Skład sądu” nie może mieć tu znaczenia przesadzającego. Zwrócić należy uwagę, że w dziale II przewidziano także odrębny od sądu organ procesowy, jakim jest przewodniczący, a nie budzi w praktyce wątpliwości, że podejmując decyzje procesowe poza rozprawą w formie zarządzeń, przewodniczący nie działa jako sąd. Sędzia, wydając zarządzenia, np. o zwrocie pozwu, działa jako przewodniczący w sądzie, choć nie występuje jako sąd, ustawa odróżnia bowiem orzeczenia sądu od zarządzeń przewodniczącego. Podobnie referendarz – wydaje orzeczenia lub zarządzenia w sądzie (jako jednostce organizacyjnej), jednak nie jako sąd (organ procesowy)⁸. Za rozgraniczeniem organów orzekających w postępowaniu upominawczym sądu i referendarza sądowego przemawia również treść przepisu art. 353¹ § 1 i § 2 k.p.c. Zgodnie z powołanym art. 353¹ § 1 k.p.c., jeżeli przepis szczególny tak stanowi, sąd rozstrzyga sprawę, wydając nakaz zapłaty. Stosownie zaś do art. 353¹ § 2 k.p.c. w postępowaniu upominawczym oraz w elektronicznym postępowaniu upominawczym nakaz zapłaty może wydać także referendarz sądowy.

Status referendarza sądowego oraz powołane przepisy art. 47¹ k.p.c., art. 353¹ § 1 i § 2 k.p.c. utwierdzają w przekonaniu, że komparycja orzeczeń wydawanych przez referendarza sądowego, w tym nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, prawidłowo powinna być sformułowana w następującym sposób: „referendarz sądowy w sądzie X w dziale X”.

Przy czym należy zauważyć, że opisane występujące w praktyce orzeczniczej wadliwe sformułowanie komparycji nakazu zapłaty wydanego przez referendarza sądowego nie powoduje jego nieważności z powodu zaistnienia przyczyny wymienionej w treści art. 379 pkt. 4 k.p.c. Według art. 379 pkt 4 k.p.c. nieważność postępowania zachodzi, jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa. Przenosząc

---

⁸ B. Głapiński, *Sąd to sąd, referendarz to referendarz*, Rzeczpospolita PCD 2008, nr 6, s. 26.

treść powołanego przepisu na grunt orzeczeń wydawanych przez referendarza sądowego, należy stwierdzić, że wadliwie sformułowane komparacje: „sąd w składzie – referendarz sądowy X” oraz „sąd w osobie referendarza sądowego X” nie są równoznaczne ze składem sądu innym, niż to przewidują przepisy kodeksu postępowania cywilnego. W przepisie art. 379 pkt 4 k.p.c. jest mowa o składzie podmiotu procesowego, a nie o sposobie jego oznaczenia. Wadliwe sformułowanie komparacji polegające na niewłaściwym oznaczeniu podmiotu procesowego, tj. referendarza sądowego, uzasadnia natomiast sprostowanie oznaczenia organu orzekającego. Przepis art. 350 k.p.c. ma zastosowanie również w postępowaniu upominawczym. Sprostowanie komparacji nakazu zapłaty nie wykracza w tym przypadku poza granice oczywistości i nie prowadzi do zmiany merytorycznej orzeczenia. Oczywista niedokładność w opisanym przypadku wynika z porównania komparacji nakazu zapłaty z treścią zarządzeń wydanych w sprawie. W pierwszej kolejności należy wymienić zarządzenie przewodniczącego wydziału o przedstawieniu akt sprawy referendarzowi sądowemu, następnie zarządzenia wydane już przez referendarza sądowego co do wyznaczenia terminu posiedzenia niejawnego celem rozważenia wydania nakazu zapłaty, ewentualnie wezwania do usunięcia braków formalnych i zarządzenia o doręczeniu nakazu zapłaty wraz z pouczeniami, o których stanowi art. 502 § 2 k.p.c. Oczywistość, o której mowa, wynika także ze złożonego przez referendarza sądowego podpisu w treści nakazu zapłaty.

Poza przedstawionym zagadnieniem dotyczącym komparacji orzeczeń wydawanych przez referendarza sądowego, analizując sentencję nakazów zapłaty w postępowaniu upominawczym, można dostrzec, że w jednych przypadkach jest formułowana w sposób ciągły, rozstrzygając o żądaniu pozwu oraz o kosztach procesu, w innym zaś przypadku sentencja składa się z punktów. Sposób konstruowania sentencji nakazów zapłaty należy rozpatrywać przez pryzmat przepisu art. 353² k.p.c., zgodnie z którym do nakazów zapłaty stosuje się odpowiednio przepisy o wyrokach, jeżeli kodeks nie stanowi inaczej. Jasność i precyzyjność formułowania orzeczeń przemawia za konstruowaniem sentencji nakazu zapłaty z punktów, jak to ma miejsce w przypadkach wyroków. Przekonanie to wynika z faktu, że w nakazie zapłaty sąd lub referendarz sądowy rozstrzyga o żądanej przez powoda kwocie stanowiącej *meritum* sprawy oraz o kosztach pro-

cesu. W zakresie rozstrzygnięcia o żądanej kwocie stanowiącej *meritum* sprawy pozwanemu przysługuje środek zaskarżenia przeciw, natomiast w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu pozwanemu przysługuje środek zaskarżenia w postaci zażalenia, gdy orzeka sąd, lub skarga w przypadku orzeczenia referendarza sądowego.

Stosownie do art. 108 § 1 k.p.c. sąd rozstrzyga o kosztach w każdym orzeczeniu kończącym sprawę w instancji. Orzeczenie zapada zawsze w formie postanowienia, także wówczas, gdy jest ono zawarte w wyroku lub nakazie zapłaty⁹. Orzeczenie to w nakazie zapłaty wydanym w postępowaniu upominawczym polega na zobowiązaniu pozwanego do zapłaty na rzecz powoda oznaczonej kwoty tytułem zwrotu kosztów procesu. Rozstrzygnięcie obejmuje wszystkie poniesione koszty, zarówno w samym postępowaniu, jak i przed postępowaniem, przy czym referendarz sądowy w postępowaniu upominawczym rozstrzyga o kosztach procesu, kierując się zasadą wyrażoną w art. 98 § 1 k.p.c.

W myśl art. 98 § 1 k.p.c. strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Przepis art. 98 § 2 k.p.c. stanowi, że do niezbędnych kosztów procesu prowadzonego przez stronę osobiście lub przez pełnomocnika, który nie jest adwokatem, radcą prawnym lub rzecznikiem patentowym, zalicza się poniesione przez nią koszty sądowe, koszty przejazdów do sądu strony lub jej pełnomocnika oraz równowartość zarobku utraconego wskutek stawiennictwa w sądzie. Suma kosztów przejazdu i równowartości utraconego zarobku nie może przekraczać wynagrodzenia jednego adwokata wykonującego zawód w siedzibie sądu procesowego. Koszty sądowe obejmują opłaty i wydatki, przy czym strona występująca z pozwem w postępowaniu upominawczym może być zwolniona od opłaty sądowej w całości lub części. Strona niezwolniona jest zobowiązana do uiszczenia opłaty stałej lub stosunkowej. Opłata stała jest uiszczana w sprawach, które podlegają rozpoznaniu w postępowaniu uproszczonym w wysokości określonej treścią przepisu art. 28 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dnia 28 lipca 2005 r. Niezbędne koszty procesu prowadzonego przez stronę osobiście obejmują

---

⁹ H. Ciepła, *Kodeks postępowania cywilnego*, t. I, *Komentarz*, red. K. Piasecki, wyd. 5, Warszawa 2010, s. 507.

również w przypadku osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, opłaty związane z wykazaniem umocowania do reprezentowania strony powodowej. W tym miejscu należy wskazać na opłaty kancelaryjne za sporządzenie wypisu, odpisu lub wyciągu z akt notarialnych przez notariusza w wysokości określonej w § 12 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie maksymalnych stawek taksy notarialnej z dnia 28 czerwca 2004 r. oraz opłaty za udzielenie informacji z Krajowego Rejestru Sądowego w wysokości uregulowanej w § 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie określenia wysokości opłat za udzielenie informacji, wydawanie odpisów, wyciągów i zaświadczeń z Krajowego Rejestru Sądowego oraz za udostępnienie kopii dokumentów z elektronicznego katalogu dokumentów spółek z dnia 19 grudnia 2006 r.¹⁰ W przypadku zastępstwa przez adwokata, radcę prawnego lub rzecznika patentowego koszty procesu ulegają zwiększeniu o ich wynagrodzenie. Przepis w 98 § 3 k.p.c. stanowi, że do niezbędnych kosztów procesu strony reprezentowanej przez adwokata zalicza się wynagrodzenie, jednak nie wyższe niż stawki opłat określone w odrębnych przepisach i wydatki jednego adwokata, koszty sądowe oraz koszty nakazanego przez sąd osobistego stawiennictwa strony. Stawki wynagrodzenia radcy prawnego reguluje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu z dnia 28 września 2002 r.¹¹ Natomiast stawki wynagrodzenia adwokata reguluje rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu z dnia 28 września 2002 r.¹² Sąd lub referendarz sądowy, rozstrzygając o kosztach sądowych, nakazuje, aby strona pozwana zapłaciła na rzecz strony powodowej jedną czwartą opłaty sądowej. Zobowiązanie do uiszczenia jednej czwartej opłaty sądowej stanowi konsekwencję obowiązku uregulowanego w treści przepisu art. 79 ust. 1 pkt. 2c ustawy o kosztach sądowych w sprawach

---

¹⁰ Dz.U. z 2004 r., nr 148, poz. 1564. Dz.U. z 2006 r., nr 247, poz. 1812.

¹¹ Dz.U. z 2002 r., nr 163, poz. 1349.

¹² Dz.U. z 2002 r., nr 163, poz. 1348.

cywilnych z dnia 28 lipca 2005 r. W myśl powołanego przepisu sąd z urzędu zwraca stronie trzy czwarte uiszczonej opłaty od pozwu w postępowaniu upominawczym, jeżeli uprawomocnił się nakaz zapłaty. Poza dotychczas przedstawionymi kosztami procesu do kosztów niezbędnych do celowego dochodzenia praw i celowej obrony strony reprezentowanej przez adwokata lub radcę prawnego podlega zaliczeniu wydatek poniesiony przez nią w związku z koniecznością uiszczenia opłaty skarbowej od dokumentu stwierdzającego ustanowienie pełnomocnika. Obowiązek uiszczenia powyższej opłaty nakłada na mocodawcę art. 1 ust. 1 pkt. 2 ustawy o opłacie skarbowej z dnia 9 września 2000 r. Zgodnie z powołanym przepisem opłacie skarbowej podlega złożenie dokumentu stwierdzającego udzielenie pełnomocnictwa lub prokury albo jego odpisu, wypisu lub kopii – w sprawie z zakresu administracji publicznej lub postępowaniu sądowym¹³. Rozstrzygając o kosztach procesu w postępowaniu upominawczym wymieniona opłata jest zaliczana przez jedne sądy i referendarzy sądowych do kosztów zastępstwa procesowego, zaś przez inne sądy i referendarzy sądowych do pozostałych niezbędnych kosztów procesu. Z uwagi na to, że opłata ta obciąża wyłącznie mocodawcę, przy czym posiada charakter publicznoprawny i dotyczy złożenia dokumentu stwierdzającego udzielenie pełnomocnictwa, a nie udzielenia pełnomocnictwa, należy opowiedzieć się za zakwalifikowaniem jej do pozostałych niezbędnych kosztów procesu.

Zagadnieniem, które wyłania się w trakcie analizowanej problematyki rozstrzygnięcia o kosztach procesu w postępowaniu upominawczym, jest wzajemna relacja art. 502 § 2 k.p.c. oraz art. 357 § 2 k.p.c. i obowiązku sądu lub referendarza sądowego pouczenia o środku zaskarżenia tego rozstrzygnięcia. Z przepisu art. 502 § 2 k.p.c. wynika, że pozwanemu doręcza się nakaz zapłaty wraz z pozwem i pouczeniem o sposobie wniesienia sprzeciwu, o treści art. 503 § 1 k.p.c. oraz o skutkach niezaskarżenia nakazu. W myśl art. 503 § 1 k.p.c. pismo wnosi się do sądu, który wydał nakaz zapłaty, a w przypadku nakazu wydanego przez referendarza sądowego – do sądu, przed którym wytoczono powództwo.

---

¹³ Uchwała SN z 12 marca 2003 r., III CZP 2/03 (Monitor Prawniczy 2003, nr 19, s. 890-891).

W piśmie pozwany powinien wskazać, czy zaskarża nakaz w całości, czy w części, przedstawić zarzuty, które pod rygorem ich utraty należy zgłosić przed wdaniem się w spór co do istoty sprawy, oraz okoliczności faktyczne i dowody. Sąd pomija spóźnione twierdzenia i dowody, chyba że strona uprawdopodobni, że nie zgłosiła ich w sprzeciwie bez swojej winy lub że uwzględnienie spóźnionych twierdzeń i dowodów nie spowoduje zwłoki w rozpoznawaniu sprawy albo że występują inne wyjątkowe okoliczności. Natomiast przepis art. 357 § 2 k.p.c. stanowi, że postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym sąd doręcza z urzędu obu stronom, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. Gdy stronie przysługuje środek zaskarżenia, postanowienie należy doręczyć z uzasadnieniem; doręczając postanowienie, należy pouczyć stronę występującą w sprawie bez adwokata, radcy prawnego lub rzecznika patentowego o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia, przy czym rozważając potrzebę dokonywania niezbędnych pouczeń dotyczących rozstrzygnięć zawartych w nakazie zapłaty, nie można pominąć przepisu art. 5 k.p.c. i postanowień Zalecenia Nr R (84)5 Komitetu Ministrów Rady Europy dla Państw Członkowskich dotyczącego zasad procedury cywilnej zmierzających do usprawienia wymiaru sprawiedliwości przyjętego przez Komitet Ministrów w dniu 28 lutego 1984 r. na 367 posiedzeniu zastępców ministrów. Na gruncie wymienionych przepisów art. 502 § 2 k.p.c. i art. 357 § 2 k.p.c. ukształtowała się w konwencjonalnym postępowaniu upominawczym różnorodna praktyka – jedne sądy i referendarze sądowi doręczają nakaz zapłaty wraz z pozwem i pouczeniem o sposobie wniesienia sprzeciwu oraz o skutkach nieskorzystania z tego środka zaskarżenia, inne sądy i referendarze sądowi ponadto pouczają o przysługującym zażaleniu lub skardze w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu. W elektronicznym postępowaniu upominawczym została przyjęta praktyka, zgodnie z którą referendarze sądowi pouczają o przysługującej skardze w zakresie rozstrzygnięcia o kosztach procesu. Zasada zaufania obywatela do udzielanych mu przez organ państwowy, a zwłaszcza organ wymiaru sprawiedliwości, jakim jest sąd, informacji i pouczeń, nakazuje, aby pouczenia były wyczerpujące i pełne, a więc takie, których wykonanie zapobiegnie powstawaniu niekorzystnych skutków procesowych.

Kwestia, czy brak pouczenia o dopuszczalności, terminie i sposobie wniesienia środka zaskarżenia powoduje, że termin do wniesienia środka prawnego nie rozpoczyna biegu, nie jest jednocie rozstrzygana. Za przyjęciem stanowiska, że w takiej sytuacji termin nie biegnie, opowiedział się Sąd Najwyższy w uchwale z 3 maja 1966 r., III CO 12/66 (OSNCP 1966, nr 11, poz. 182) oraz w postanowieniu z dnia 15 maja 1997 r., I PZ 18/97 (OSNAPiUS 1998, nr 11, poz. 333). Wskazać należy także na – wpisujące się w nurt – takie orzeczenia jak postanowienie SN z 13 lutego 1997 r., I CKN 73/96 (LexPolonica nr 390907), w którym stwierdzono, że terminy ustawowe i sądowe do dokonania czynności procesowych mają tę wspólną cechę, że nie mogą rozpocząć biegu, gdy sąd nie wskaże stronie ich „długości”. Jednak powyższe stanowisko Sądu Najwyższego nie znajduje pełnego poparcia w nauce prawa. W. Siedlecki na tle tego orzeczenia wyraził pogląd, że Sąd Najwyższy poszedł tu za daleko, nie licząc się z konsekwencjami polegającymi na tym, że takie orzeczenie mogłoby się nigdy nie uprawomocnić¹⁴.

Stanowisko przeciwne wyraził Sąd Najwyższy w postanowieniach: z dnia 30 września 1998 r., I CKN 375/98 (niepubl.), z dnia 5 sierpnia 1999 r., II CKN 342/99 (LexPolonica nr 2083780), z dnia 11 marca 2003 r., V CZ 16/03 (niepubl.) oraz z dnia 19 sierpnia 2004 r., V CZ 79/04 (LexPolonica nr 24556221), uznając, że brak pouczenia bądź błędne pouczenie dotyczące środka zaskarżenia nie usprawiedliwia nadania biegu środkowi prawnemu złożonemu po terminie, może natomiast stanowić istotny argument przy rozpoznaniu wniosku o przywróceniu terminu do jego wniesienia. Zatem warunkiem rozpoczęcia biegu terminu do zaskarżenia orzeczenia jest skuteczne jego doręczenie, nie zaś zakres prawidłowości czy też wadliwości udzielonego przez sąd pouczenia co do terminu jego wniesienia¹⁵.

Przywrócenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia z powodu braku pouczenia o skardze skłania ku przekonaniu o potrzebie takiego pouczenia. W tym przypadku należy mieć na uwadze treść przepisu art. 5 k.p.c., zgodnie z którym w razie uzasadnionej potrzeby sąd może udzielić

---

¹⁴ H. Pietrzkowski, *Metodyka pracy...*, s. 54-55; W. Siedlecki, *Przegląd Orzecnictwa Sądu Najwyższego*, PiP 1967, z. 4-5, s. 734; A. Arkuszewska, *Referendarz sądowy...*, s. 284.

¹⁵ H. Pietrzkowski, *Metodyka pracy...*, s. 54-55.

stronom i uczestnikom postępowania występującym w sprawie bez adwokata lub radcy prawnego niezbędnych pouczeń co do czynności procesowych. Przepis ten w brzmieniu ustalonym przez ustawę z dnia 2 lipca 2004 r. nawiązuje do Zalecenia Nr R (84)5 Komitetu Ministrów Rady Europy dla Państw Członkowskich dotyczącego zasad procedury cywilnej zmierzających do usprawnienia wymiaru sprawiedliwości przyjętego przez Komitet Ministrów w dniu 28 lutego 1984 r. na 367 posiedzeniu zastępców ministrów. Według postanowień zalecenia obowiązkiem sędziego jest również to, aby w interesie wymiaru sprawiedliwości w wymagających tego sprawach wyjaśniał stronom pewne kwestie proceduralne. W szczególności strony niekorzystające z pomocy adwokata często potrzebują wyjaśnienia kwestii proceduralnych i sąd powinien zadbać, aby w takich przypadkach były one poinformowane w stopniu umożliwiającym im zrozumienie toczącego się postępowania. W związku z tym, że długotrwałość postępowania jest często następstwem przewlekania go przez strony bądź ich bierności, wskazano, że skutecznym sposobem przyspieszenia postępowania mogłoby być powierzenie sędziemu innej roli niż rola biernego arbitra i uczynienie go odpowiedzialnym za kierowanie postępowaniem przez umożliwienie mu śledzenia postępów sprawy od jej wszczęcia i ustalenia terminów zakończenia różnych stadiów postępowania¹⁶. Należy przy tym mieć na uwadze, że dokonywane pouczenia powinny respektować bezstronność sędziego i prawo stron do swobody prowadzenia swoich spraw. Zawarty w treści przepisu zwrot „sąd może” nie oznacza kategorycznego obowiązku pouczeń. Przepis art. 5 k.p.c. może być uważany za instrument wyrównania szans stronie działającej bez adwokata lub radcy prawnego. Funkcją możliwych dopuszczalnych pouczeń jest wyrównanie szans w sytuacji, gdy jedna strona jest zastępowana przez adwokata lub radcę prawnego jako profesjonalistów w zakresie świadczenia pomocy prawnej, druga strona zaś nie korzysta z takiej pomocy. Kierunek pouczenia może przybrać postać pouczenia-poinformowania dotyczącego tego, jakie czynności może strona podjąć. Pouczenia nie mają charakteru jurysdykcyjnego, lecz technicznoprocesowy. Pouczenia powinny być rzeczowe i nie wykraczać poza

---

¹⁶ J. Jasiński, *Standardy prawne Rady Europy. Zalecenia*, t. IV, *Sądownictwo organizacja – postępowanie – orzekanie*, Warszawa 1998, s. 41, 226.

obiektywne potrzeby. Wymaga podkreślenia, że pouczenia powinny być dokonywane w warunkach bezwzględnej bezstronności¹⁷. Właściwa i pożądana z punktu widzenia sprawności postępowania sądowego praktyka w tym zakresie wykształciła się w elektronicznym postępowaniu upominawczym. W postępowaniu tym w odróżnieniu od praktyki przyjętej w większości przypadków w sądach rejonowych w konwencjonalnym postępowaniu upominawczym poza pouczeniem o sposobie i terminie wniesienia sprzeciwu od nakazu zapłaty strona pozwana jest pouczana o zażaleniu przysługującym na rozstrzygnięcie o kosztach procesu, a w przypadku rozstrzygnięcia referendarza sądowego o skardze. Pouczenia w tym przypadku posiadają charakter informacyjny. Wykształcenie się opisaney praktyki w elektronicznym postępowaniu upominawczym wynika z jego celów, tj. przyspieszenia przebiegu postępowania, odciążenia sądów oraz zmniejszenia kosztów postępowania. Postępowanie to służy zarówno sprawnemu wydawaniu nakazów zapłaty, jak i zapewnia stronie pozwanej – przez pełne pouczenie – skorzystanie z przysługujących jej uprawnień procesowych¹⁸.

Powracając do wyżej nadmienionej wzajemnej relacji przepisu art. 502 § 2 k.p.c. oraz art. 357 § 2 k.p.c., wymaga podkreślenia, że postępowania odrębne, do których należy postępowanie upominawcze, przebiegają w myśl przepisów o postępowaniu zwykłym z odrębnościami przewidzianymi w przepisach im poświęconych. Oznacza to, że sąd, rozpoznając sprawę, dla której zostało przewidziane postępowanie odrębne, stosuje w pierwszej kolejności przepisy tego postępowania, a dopiero w razie braku odrębnych uregulowań stosuje przepisy ogólne dotyczące procesu¹⁹. W związku z tym, że w postępowaniu upominawczym przepis art. 502 § 2 k.p.c. w odrębny sposób określa sposób doręczenia pozwanemu nakazu zapłaty, regulacja zawarta art. 357 § 2 k.p.c. nie będzie miała zastosowania. W zakresie pouczenia dotyczącego rozstrzygnięcia o kosztach procesu organ orzekający powinien kierować się treścią przepisu art. 5 k.p.c. oraz Zaleceniami Nr R (84) 5 Komitetu Ministrów Rady

---

¹⁷ K. Piasecki, *Kodeks postępowania cywilnego*, t. I. *Komentarz*, red. K. Piasecki, wyd. 5, Warszawa 2010, s. 675.

¹⁸ A. Harast, *Elektroniczne postępowanie upominawcze (sądowe) w wybranych państwach Unii Europejskiej*, *Monitor Prawniczy* 2009, nr 20, s. 1087-1098.

¹⁹ H. Pietrzkowski, *Metodyka pracy...*, s. 648.

Europy dla Państw Członkowskich dotyczącymi zasad procedury cywilnej, zmierzającymi do usprawnienia wymiaru sprawiedliwości przyjętymi przez Komitet Ministrów w dniu 28 lutego 1984 r. Przedstawione argumenty, w szczególności to, że brak pouczenia może uzasadniać przywrócenie terminu do złożenia środka zaskarżenia, ugruntowują w przekonaniu, że pouczenie o sposobie zaskarżenia rozstrzygnięcia o kosztach procesu posiada istotne znaczenie dla sprawnego przebiegu postępowania sądowego i powinno nastąpić wraz z doręczeniem pozwanemu nakazu zapłaty. Niezależnie od powyższego za pouczeniem tym przemawia potrzeba wyrównania szans stron postępowania sądowego, bowiem pozwany znajduje się w postępowaniu upominawczym w szczególnej sytuacji procesowej. Szczególny charakter tej sytuacji wynika z tego, że odpis pozwu zostaje mu doręczony wraz z wydanym już na posiedzeniu niejawnym orzeczeniem w postaci nakazu zapłaty. Konieczność pouczenia o sposobie zaskarżenia znajduje uzasadnienie, zwłaszcza gdy powód jest profesjonalnym podmiotem funkcjonującym w obrocie cywilnoprawnym, natomiast pozwany nie posiada wykształcenia z zakresu prawa, a co za tym idzie, znajomości procedury cywilnej. Konsekwencją braku pouczenia może być niedochowanie przez stronę terminu do wniesienia środka zaskarżenia oraz trudności w doborze właściwego środka, tj. zażalenia w przypadku sądu lub skargi w przypadku referendarza sądowego.

Skarga na orzeczenie referendarza sądowego jest nowym środkiem kontroli orzeczeń, który pojawił się wraz z instytucją referendarza sądowego. Środek ten został uregulowany przepisami od art. 398²² k.p.c. do art. 398 k.p.c. Wskazane przepisy nie określają wymogów formalnych skargi. Dlatego należy posłużyć się rozdziałem I działu pierwszego zatytułowanego „Pisma procesowe”. W związku z tym skarga na orzeczenie referendarza sądowego powinna zgodnie z art. 126 i nast. k.p.c. zawierać:

- oznaczenie podmiotów postępowania – to jest oznaczenie sądu, do którego jest skierowana, poprzez wskazanie właściwości rzeczowej, miejscowej i wydziału sądu, wskazanie imienia i nazwiska stron, ewentualnie uczestników postępowania, jeśli jest to osoba fizyczna lub nazwy stron, jeśli stroną nie jest osoba fizyczna, ich przedstawicieli ustawowych, gdy strona nie ma zdolności procesowej i pełnomocników;

- oznaczenie rodzaju pisma, a więc nazwanie pisma skargą i oznaczenie orzeczenia, które jest zaskarżane, np. skarga na postanowienie

rozstrzygające o kosztach. Mylne oznaczenie pisma procesowego nie pociąga za sobą ujemnych skutków i sąd rozpatruje je zgodnie z jego treścią;

– osnowę wniosku lub oświadczenia oraz dowody na poparcie przytoczonych okoliczności;

– podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika. Podpis musi być własnoręczny. Nie może zostać zastąpiony podpisem mechanicznym, np. faksymile. Nieczytelna parafa lub inicjały nie spełniają warunku własnoręcznego podpisu. Podpis musi zawierać co najmniej nazwisko.

Skarga nie jest środkiem odwoławczym, ale ma charakter zbliżony do środków odwoławczych. Skarga przysługuje od orzeczeń nieprawomocnych, jest więc środkiem zwyczajnym. Ponadto jest środkiem anulacyjnym, gdyż wniesienie jej na dane orzeczenie referendarza sądowego prowadzi – co do zasady – do utraty mocy zaskarżonego orzeczenia. Skarga nie jest środkiem dewolutywnym, ponieważ sprawy nie rozpoznaje sąd wyższej instancji, a sąd jako sąd I instancji. Niedewolutywność skargi jest jej zasadą z pewnym wyłomem – jeśli skarga dotyczy postanowień w przedmiocie kosztów sądowych lub kosztów procesu oraz postanowienia o odmowie ustanowienia pełnomocnika, sąd rozpoznaje skargę jako sąd II instancji. Co istotne, w tej sytuacji sąd rozpoznaje skargę, a nie sprawę, jak to ma miejsce przy kontroli dokonywanej przez sąd I instancji. Cechą skargi jest suspensywność, ponieważ wniesienie jej nie doprowadza do uprawomocnienia się orzeczenia. Suspensywność w szczególności dotyczy skargi na wpis w księdze wieczystej, na postanowienie w przedmiocie kosztów sądowych lub kosztów procesu. Skarga ma cel renowacyjny, gdyż jej celem jest ponowne rozpoznanie sprawy w tych samych granicach, w jakich upoważniony był ją rozpatrzeć referendarz sądowy. Poza tym ma ona charakter reformatoryjny. Charakter reformatoryjny skargi oznacza, że sąd zmienia zaskarżone orzeczenie poprzez zastąpienie go nowym, co w przypadku skargi występuje przy zaskarżeniu wpisu do księgi wieczystej i zaskarżeniu orzeczenia w przedmiocie kosztów sądowych lub kosztów procesu. W doktrynie skardze nadawany jest również charakter restytucyjny, gdyż wniesienie jej czyni zaskarżone orzeczenie bezskutecznym, a także charakter represyjny, gdyż skarga zmierza do zmiany lub usunięcia wadliwego orzeczenia

referendarza sądowego, a zatem do usunięcia *a posteriori* uchybień referendarza sądowego. Skarga powinna być wniesiona wprost do sądu lub oddana w polskiej placówce operatora publicznego, co jest równoznaczne z wniesieniem jej do sądu. Jednocześnie Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 1 czerwca 2000 r., III RN 188/99 (OSNP 2001, nr 9, poz. 296) przyjął, że strona może udowodniać, iż nadała pismo procesowe w urzędzie pocztowym w innym dniu niż to wynika ze stempla pocztowego. Podobnie Sąd Najwyższy uznał w postanowieniu z dnia 12 maja 1978 r., IV CR 130/78 (OSP i KA 1979, z. 4, s. 76), stwierdzając, że o zachowaniu terminu dokonania czynności decyduje nie data nadania pisma za granicą, ale data jego przekazania polskiemu urzędowi pocztowemu. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 29 stycznia 2003 r., I CZ 142/02 (Palestra 2004, z. 5-6 s. 158) stanął na stanowisku, że w przypadku wniesienia środka odwoławczego w piśmie, które nadano faksem, uważa się, iż środek ten został wniesiony w dacie „prezentaty”, czyli adnotacji o wpływie pisma uczynionej przez upoważnionego pracownika sądu²⁰. Przesłanki formalne co do prawidłowości sposobu i terminu wniesienia skargi na orzeczenie referendarza sądowego wskazują na istotne znaczenie pouczenia w tym zakresie.

Przedstawione wyżej rozważania o potrzebie oraz celu pouczeń w przypadku rozstrzygnięcia o kosztach sądowych w postępowaniu upominawczym utwierdzają w przekonaniu o ich znaczącej roli w dążeniu do zapewnienia sprawnego i swobodnego dostępu do wymiaru sprawiedliwości. Pouczenia o sposobie i terminie zaskarżenia rozstrzygnięcia o kosztach sądowych w postępowaniu upominawczym posiadają istotne znaczenie dla sprawnego przebiegu tego postępowania. Brak pouczenia może bowiem uzasadniać przywrócenie terminu do wniesienia środka zaskarżenia i wpływać na przewlekłość postępowania. Zatem na grunt konwencyonalnego postępowania upominawczego powinna zostać przeniesiona właściwa praktyka, która wykształciła się w elektronicznym postępowaniu upominawczym.

---

²⁰ A. Arkusze wska, *Referendarz sądowy...*, s. 248-250, 282, 284, 290-291.

Abstract

In the civil procedure the court is hearing cases under the procedural and nonprocedural. However the court examines not all matters, for which the process is an appropriate mode, according to the same code of conduct. For many matters the legislator predicted distinct code of conduct included in provisions on separate proceedings on account of their specific character, the special nature, as well as the need for efficient ensuring their course. Proceedings are included in separate to admonish proceedings. Separate proceedings of which proceedings are responsibility to admonish proceedings are running in accordance with regulations of procedural dealing with separatnesses stipulated in the provisions which were devoted to them. Against this background they came into existence in practice to state divergences concerning instructing about the centre challenging a complaint about stating the court referendary or a complaint about a court decision on resolving on court fees in the order to pay are which. Ones courts and court referendaries are instructing other courts about the indicated middle of challenging and court referendaries will recognize, that provision Art. 502 § 2 Code of Civil Procedure in the way using up is regulating the way of delivering and are contenting themselves with instructing exclusively about the opposition. In this place one should emphasize that reinstating the date for bringing the middle of challenging in is justifying the lack of such a caution what causes procedural adverse effects through extending judicial proceedings. And so this effect doesn't serve the purpose of to admonish proceedings fast and efficient recognizing the matter is which. Irrespective of above a need of leveling chances of sides of judicial proceedings is speaking for this caution, because the defendant is in to admonish proceedings in the procedural particular situation. The special nature of this situation results from the fact that the copy of the lawsuit is staying for him delivered along with the statement issued already on the closed-door session in the form of the order to pay.

Mgr Daniel Jakimiec – doktorant na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Gdańskiego; referendarz sądowy Sądu Rejonowego w Człuchowie.